

AXBOROT PSIXOLOGIK XAVF TALABA SHAXSI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA

Yo'ldoshyev Sardorbek Asliddin o'g'li, o'qituvchi
O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
Jo'lmurodov Oybek Asliddin o'g'li, stajyor-o'qituvchisi
Jizzax davlat pedagogika universiteti

sardorbekyoldoshyev@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada talabalarda axborot-psixologik xavfsizlik immunitetining dolzarb masalalari va rivojlantirish jarayoni. Axborot-psixologik xavfsizlik immunitetini rivojlantirishning milliy ijtimoiy-madaniy, ildizlariga diqqat qaratiladi.

Kalit so'zlar: Axborot, axborot-psixologik xavfsizlik, psixologik immunitet, talaba yosh davri, psixologik himoya.

Bugungi kunda yosh avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalash muhim masalalardan biridir. Mamlakatimizning xavfsizligi, taraqqiyoti o'sib kelayotgan yosh avlodning ta'lim-ta'rbiyasiga, ijtimoiy – madaniy muhit omillari, axborot makonining ta'siri kengayib bormoqda. Insoniyat yangi axborot jamiyatiga qadam qo'yar ekan axborot makonining mavjud tarzini axloqiylashtirish xulq-atvoriga aylantirish borasida yangi imkoniyatlarni qidirishga intilmoqda. Ochiq axborot tahdidlaridan o'quvchilarni, o'smirlarni ham himoya qilish dolzarb hisoblanib yangi imkoniyatlarni izlab topishga tadqiq qilishga undaydi.

Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirishda axborot psixologik xavfsizligini ta'minlash yod g'oyalarga qarshi kurashish uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek Bugungi tez o'zgarayotgan dunyo insoniyat oldida, yoshlar oldida yangi-yangi, buyuk imkoniyatlar ochmoqda. Shu bilan birga ularni ilgari ko'rilmagan turli yovuz xavf-xatarlarga ham duchor qilmoqda[1]. 2022-yil 1- yanvar holatiga ko'ra mamlakatimizda - Telegramda 18 million, Odnaklassnikida 16,7 million, Facebookda 4,7 million, Instagramda 3,7 million, - Vkontakteda 2,6 million, ularning ko'pchiligini yoshlar tashkil qiladi.

Axborotni tanlash va u bilan ishlash salbiy yoki ijobiy oqibatlariga olib kelishi mumkin bo'lgan jarayondir. Bir tomondan, individ mustaqil bo'lishi lozim. Lekin ikkinchi tomondan, u o'zining ma'naviy negizlariga putur yetkaza oladigan yot ta'sirlardan himoyalana olishda strategiyaga ega bo'lishi lozim. Individ axborotning soxtaligini birdaniga payqamasligi mumkin, sabab bunday axborot, odatda – yaltiroq qog'ozga o'ralgan bo'ladi. Buning natijasida esa insonning axborotdan foydalanishdagi erkinligi aks samara beradiki, bu individning o'zini ham bunday mustaqillikdan muhofaza qilish zarurligini ko'rsatadi.[3]

Ochiq axborot tizimlarining turli mamlakatlarga o'tkazayotgan ta'siri ham turlicha. Bu hol dunyo mamlakatlarining iqtisodiy, axborot, ma'naviy salohiyatlari va siyosati qanday ekanligi bilan bog'liq. Mamlakatimizning asosiy qismini

yoshlar tashkil qilishini hisobga olsak, bu muammoning ko'lamini sezish qiyin emas. Dunyoda yuz berayotgan shiddatli jarayonlarning har bir mamlakatga o'tkazayotgan salbiy ta'sirini kamaytirish va ijobiy ta'sirini kuchaytirish uchun shu hodisaning mohiyatini chuqurroq anglash, uning xususiyatlarini o'rganish lozim. Bu jamiyatning xulqiy o'zgarishlarining axborot ta'sirida o'zgarayotganligidan dalolat berib turibdi [4].

Insonning psixologik xavfsizlikning eng muhim xususiyatlaridan biri mustahkamlik va moyillikdir, chunki u odamlarning turli huruj va ekstremal holatlarga bog'liqligini va shuningdek, vaziyatdan chiqish yo'lini toppish uchun qisqa vaqt ichida yordam beradigan to'g'ri qarorlarni qabul qilish qobiliyatiga ega. Talaba-yoshlarda Psixologik xavfsizlik tushunchasi odatda shaxsning xususiyatlaridan biri sifatida tushuniladi, uni himoya qilish darajasini tashqi dunyodan unga yo'naltirilgan turli xil salbiy va halokatli omillardan xarakterlaydi. Shaxsiy daxlsizlikning psixologiyasi, birinchi navbatda, insonning farovon aqliy holatining zarur darajasiga bog'liq bo'lib, u o'zining professional va ijtimoiy funksiyalarini o'z hayoti uchun qo'rqqan va uning rivojlanishining salbiy oqibatlaridan qo'rqqan amalga oshirishi mumkinligi bilan bog'liq vaziyatni, garovdagingini o'zini o'zi his qiladi [6]

Psixologik ma'lumotlarga ko'ra, individning axborot-psixologik himoyasi shu qadar murakkab jarayonki, bu borada oila, mahalla, ishlab chiqarish jamoasi, do'stlar davrasi, jamiyat va davlatning kuch-g'ayratini birlashtirish talab etiladi.[6]

Insonning psixologik xavfsizlikning eng muhim xususiyatlaridan biri mustahkamlik va moyillikdir, chunki u odamlarning turli xuruj va ekstremal holatlarga bog'likligini, shuningdek, vaziyatdan chiqish yo'lini topish uchun qisqa vaqt ichida yordam beradigan to'g'ri qarorlarni qabul qilish qobiliyatiga ega.

Talabalarda axborot – psixologik imunitetni hosil qilishda quidagi omillarni rivojlantirish zarurati mavjud:

- Talabalarda vatanparvarlik, sadoqat, milliy o'zlikka xos tushunchalarni boyitish shakllantirib boorish;

- Huquqiy, axloqiy meyorlarga rioya etish va axborot xavf omili uning zarurati haqida shakllantirib borish;

- Internetga tobelikning psixologik ta'siri sog'lom turmush tarziga amal qilish;

- Internetga tobelik, mobil telefonlarga tobelik, kompyuter o'yinlarining psixologik mohiyati;

- Mamlakatimiz va dunyoda ro'y berayotgan voqealarga to'g'ri munosabatlarni shakllantirish;

- Axborot istemoli madaniyatini shakllantirish haqida bilimlar berib borish;

- Sharq allomalarining buyuk meroslari axloqiy jihatlarning talaba-yoshlarga muhim zarurati;

- O'quvchilarning mustaqili jobiy ishlari orqali milliy an'anarimizni rivojlanishiga hissa qo'shuvchi kasb-hunarga o'rgatuvchi san'at turlarini egallashga moyillik tuyg'ularini shakllantirib borish;

- Hozirda o'quv-tarbiya muassasalari xilma-xilligidan kelib chiqib ular o'rtasidagi uzviy bog'liqlik yoshlar kamolotini ta'minlovchi ta'lim-tarbiyaviy

shartnoma va kelishuvlar asosida hamkorlikda yagona pedagogic jarayonni mazmunan boyitish;

-O'quv -tarbiya muassasalari, ota – onalar va jamoatchilik hamkorligini amaliy jihatdan yuqori saviyada olib borishga erishish;

Talaba yoshlarning go'zallikni his etish ko'nikmalarini tarkib toptirish orqali ma'naviy muhofaza qila olish imkonini yarata olish omilidir.

Xulosa: Bugungi kunda mamlakatimiz kelajagi yosh avlod qo'lida ekan talaba yoshlarda axborot-psixologik xavfsizlik immunitetining dolzarb masalalari va rivojlantirish jarayoniga katta e'tibor qaratishimiz kerak. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirishda axborot psixologik xavfsizlikni ta'minlash zarur chunki talaba yoshlarda yod g'oyalarga qarshi kurashish uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda. Axborot-psixologik xavfsizlik immunitetini rivojlantirishning milliy ijtimoiy-madaniy, ildizlariga diqqat qaratishimiz zarur. Talaba yosh davrida axborot psixologik immunitetni rivojlantirishning ba'zi masalalariga diqqat qaratishimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. B.Umarov. Shaxs axborot-psixologik xavfsizligining psixologik imkoniyatlari. The light of islam, 4-son 2019 yil. 4-bet
2. Abdurazzoqov. N.K. O'smirlarda axborot-psixologik xavfsizlikni ta'minlashning ijtimoiy-psixologik imkoniyatlari- Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences- 2021.15-iyun.
3. Samarov R. Axborot xavfsizligining nazariy va metodologik asoslari. T.:Akademiya, 2010
- 4.Yo'ldoshyev, S., & Sultonaliyeva, G. (2023). SUITSIDAL HOLAT VA UNING KELIB CHIQISH SABABLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).
- 5.Yuldashev, S., & Arakulov, G. (2023). ETHNOPSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AGGRESSIVE BEHAVIOR IN FAMILY DISPUTES. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, (Special Issue), 81-88.
- 6.Yo'ldoshyev, S., & Bosimova, M. (2023). ZAMONAVIY PSIXOLOGIYANING PEDAGOGIKA BILAN UZVIY BOG 'LIQLIGI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании,
- 7.Yo'ldoshyev, S., & Sultonaliyeva, G. (2023). O 'QUVCHI XULQ-ATVORNING PSIXOLOGIK KORREKSIYASI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2).
- 8.Asliddin o'gli, Y. L. S. (2022). PSIXOLOGIK ZO'RAVONLIK VA KIBERBULLING. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 62-66.
- 9.Yuldashev, S. (2021). THE PEDAGOGICAL ESSENCE OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A TEACHER IN MILITARY EDUCATION. International Journal of World Languages, 1(2)
10. Usarovna, M. R., & Ibrahimovna, S. Z. (2019). Yuldoshev Sardor Asliddin o'gli, Akhmedova Shokhida Mukhtarovna. THE EDUCATION OF TALENTED STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM. EPRA International Journal of

- Multidisciplinary Research (IJMR)-ISSN, 2455-3662.
11. Yo‘ldoshyev, S., & Otaqulova, S. (2023). SHAXSDA QOBILYATLAR RIVOJLANISHINING INDIVIDUAL PSIXALOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2).
 12. Yo‘ldoshyev, S., & Jo‘lmurodov, O. (2023). PSIXOLOGIK SALOMATLIK QADRIYAT SIFATIDA. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(3),
 13. Yo‘ldoshyev, S., & Fayzullayeva, M. (2023). STRESSNI KELIB CHIQISH SABABLARI VA ZAMONAVIY PSIXOLOGIK YECHIMLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(3), 8-14.
 14. Ибайдуллаева, У., & Абдурасулов, Р. (2021). Низолашув даражасини ўсмирларнинг характер хусусиятларига таъсири. *Общество и инновации*, 2(10/S), 499-505.
 15. Ибайдуллаева, У. Р. Ўсмирлар ўртасидаги низолар ва уларни бартараф этиш. *Профессор-ўқитувчилар ва талабаларнинг I илмий-амалий конференцияси, МИРЗО УЛУГ ‘БЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ ЖИЗЗАХ ФИЛИАЛИ//2020/5//37-39б.*
 16. Ibaydullayeva, U. (2022). DIQQATNI JAMLASH QOBILYATINING PASAYISHI VA BUZILGAN KONSENTRATSIYANING OLDINI OLISHDA PSIXOLOGIK YORDAM BERISH USULLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(6)
 17. Ibaydullayeva, U., & Mamatqulova, Y. (2022). ЎСМИРЛАР ЎРТАСИДАГИ ЗИДДИЯТЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШДА ОИЛАНИНГ ЎРНИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(6).
 18. Ibaydullayeva, U. (2021). СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ТРУДНО ВОСПИТУЕМЫХ ДЕТЕЙ В СЕМЬЕ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2).
 19. Абдурасулов, Р. А., & Ибайдуллаева, У. Р. The influence of motivation on the formation of personality traits. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*.